

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

FEATURES OF REGULATION OF INTERNATIONAL MIGRATION OF HUMAN RESOURCES IN THE CONDITIONS OF GEO-ECONOMIC TRANSFORMATIONS

У статті досліджено особливості регулювання міжнародної міграції людських ресурсів в умовах геоелектронічних трансформацій. Проаналізовано ключові фактори, що впливають на міграційні процеси, включаючи глобалізацію, структурні зміни світового ринку праці, демографічні тенденції та цифровізацію економіки. Визначено роль міжнародних інституцій у регулюванні міграційних процесів, включаючи діяльність Міжнародної організації з міграції, Міжнародної організації праці та Європейського Союзу, що сприяють гармонізації законодавчих норм та забезпеченню прав мігрантів. Особливу увагу приділено механізмам регулювання міграційних потоків. Висвітлено особливості адаптації національних політик до сучасних геоелектронічних реалій, а також необхідність розробки нових стратегій для ефективного управління міграцією в умовах нестабільності світової економіки.

Ключові слова: міжнародна міграція, людські ресурси, геоелектронічні трансформації, міграційна політика, регулювання міграційних процесів.

The article explores the peculiarities of regulating international human migration in the context of geo-economic transformations. The key factors influencing migration processes are analyzed, including globalization, structural changes in the global labor market, demographic trends and digitalization of the economy. Current challenges for donor and recipient countries, including the loss of qualified personnel, the need to adapt migration policies and the integration of migrants into host societies, are considered. The role of international institutions in regulating migration processes, including the activities of the International Organization for Migration, the International Labor Organization and the European Union, which contribute to the harmonization of legislation and the protection of migrants' rights, is defined. Special attention is paid to the mechanisms of regulating migration flows, in particular, the use of public policy instruments to attract highly qualified specialists and prevent illegal migration. The peculiarities of adaptation of national policies to modern geo-economic realities, as well as the need to develop new strategies for effective migration management in the context of global economic instability are highlighted. The author suggests ways to improve the institutional support of migration policy, in particular through the expansion of international cooperation, the conclusion of interstate agreements and the introduction of digital technologies in migration control processes. The study substantiates the importance of social and legal protection of migrants, which is an important factor in their effective integration into host countries and ensuring sustainable economic development of both recipient and donor countries. Prospects for further research aimed at assessing the impact of geo-economic changes on labor mobility and developing comprehensive measures to optimize migration processes are identified. In particular, the author emphasizes the need to create flexible mechanisms for responding to rapid changes in the global economy and politics that affect migration flows. The importance of developing national strategies that take into account both domestic labor market needs and international human rights obligations is also emphasized.

Keywords: international migration, human resources, geoeconomic transformations, migration policy, regulation of migration processes.

УДК 339.9:331.556.4

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct83-14>

Скрипник Н.Є.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки
і світових фінансів,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Пантюшкова Р.Є.

студентка,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

Skrypnyk Nataliia

Oles Honchar Dnipro National University
Pantiushkova Ravana
Oles Honchar Dnipro National University

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та геоелектронічних трансформацій міжнародна міграція людських ресурсів стає однією з ключових характеристик світового ринку праці. Зміна економічних і політичних центрів впливу, цифровізація, демографічні виклики та наслідки пандемії значно вплинули на масштаби, структуру та напрями міграційних потоків. Ці процеси ставлять перед суспільством та науковою спільнотою нові завдання, зокрема, розробку ефективних механізмів регулювання міжнародної міграції, що враховують як національні, так і глобальні інтереси.

Міграція людських ресурсів є не лише важливим економічним чинником, але й викликом, що тісно пов'язаний із соціальними, культурними, безпековими та екологічними аспектами. Наприклад, відтік кваліфікованих кадрів із країн, що розвиваються, посилює нерівність між регіонами, водночас стимулюючи економічний розвиток приймаючих країн. У цьому контексті важливим науковим завданням є аналіз механізмів регулювання міграційних

процесів, які сприятимуть забезпеченню збалансованого розвитку як країн-експортерів, так і країн-імпортерів трудових ресурсів.

Геоелектронічні трансформації, зокрема зміщення економічної активності до Азії, впровадження нових технологій і зміна глобальних ланцюгів постачання, вимагають нових підходів до регулювання міграції. Важливість дослідження цієї проблематики зумовлена необхідністю створення інструментів, які сприятимуть підвищенню ефективності використання людського капіталу, мінімізації негативних наслідків міграції та зміцненню міжнародного співробітництва.

Таким чином, дослідження особливостей регулювання міжнародної міграції в умовах геоелектронічних трансформацій є не лише теоретично важливим, але й має значний практичний потенціал для розробки стратегій управління трудовими ресурсами у глобальному масштабі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика міжнародної міграції є об'єктом численних наукових досліджень як вітчизняних, так і

зарубіжних учених. Зокрема, досліджено вплив міжнародної трудової міграції на ринок праці України в умовах російської військової агресії, де аналізуються причини та наслідки міграційних процесів, а також їхній вплив на соціально-економічний розвиток країни.

Засновником міграційної теорії вважають Е. Раєнштейна, який наприкінці XIX століття сформулював одинадцять законів міграції, частина з яких була присвячена саме міжнародній міграції [5]. Серед зарубіжних вчених варто визначити Д. Массея [3], який досліджує міграційні потоки між Мексикою та США, та С. Сассен, яка вивчає вплив глобалізації на міграційні процеси. Їхні наукові роботи сприяють глибшому розумінню причин, механізмів та наслідків міжнародної міграції. Серед українських дослідників, які вивчають міжнародну міграцію, виділяються Е. Лібанової [7], яка аналізує соціально-демографічні аспекти міграції, та О. Маліновської [8], відомої своїми працями з міжнародної міграції та суспільних трансформацій.

Таким чином, наукові дослідження з проблем міжнародної міграції охоплюють широкий спектр питань, включаючи аналіз причин та наслідків міграційних процесів, їхній вплив на національні ринки праці, соціально-економічний розвиток країн, а також розробку рекомендацій щодо вдосконалення міграційної політики та управління міграційними потоками в умовах сучасних глобальних викликів. Ці дослідження сприяють глибшому розумінню особливостей регулювання міжнародної міграції людських ресурсів в умовах гео-економічних трансформацій та можуть служити основою для подальших наукових розвідок у цій сфері.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз особливостей регулювання міжнародної міграції людських ресурсів в умовах гео-економічних трансформацій. Для досягнення поставленої мети визначено наступні наукові завдання: розкрити сутність міжнародної міграції людських ресурсів та її особливості в умовах гео-економічних трансформацій; визначити основні виклики та можливості для країн-донорів і країн-реципієнтів у контексті регулювання міграційних процесів; проаналізувати роль міжнародних організацій та національних урядів у забезпеченні ефективного управління міграцією; обґрунтувати ключові напрями адаптації міграційної політики до сучасних гео-економічних умов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародна міграція людських ресурсів – це процес переміщення працездатного населення між країнами з метою працевлаштування, постійного або тимчасового проживання. Вона є важливою складовою міжнародних економічних відносин, що сприяє перерозподілу трудових ресурсів у глобальному масштабі.

Основними причинами міжнародної міграції є економічні фактори, такі як пошук кращих умов праці та вищої заробітної плати, а також соціальні, політичні та екологічні обставини. Міграція може бути

організованою або стихійною, легальною або нелегальною, постійною або тимчасовою.

В умовах гео-економічних трансформацій, таких як глобалізація, регіоналізація та цифровізація, характер міжнародної міграції людських ресурсів зазнає суттєвих змін. Ці процеси впливають на обсяги, напрямки та структуру міграційних потоків, створюючи нові виклики та можливості для країн-донорів і країн-реципієнтів.

Розуміння сутності та особливостей міжнародної міграції людських ресурсів є ключовим для розробки ефективних механізмів її регулювання, що враховують сучасні гео-економічні реалії та сприяють збалансованому розвитку світової економіки.

Міграційні процеси обумовлені комплексом різноманітних факторів, які можна класифікувати наступним чином: економічні, соціальні, екологічні, політико-правові, демографічні, етнічні та особистісно-психологічні [5].

Економічні фактори включають рівень заробітної плати, рівень безробіття та економічну нестабільність, які спонукають людей шукати кращі фінансові можливості. Соціальні фактори охоплюють якість життя, доступ до освіти та медичних послуг, а також соціальну безпеку, що впливає на рішення про міграцію. Екологічні фактори, такі як природні катастрофи, зміни клімату та деградація навколишнього середовища, можуть змушувати населення переміщуватися. Політико-правові фактори включають політичну нестабільність, війни, переслідування та порушення прав людини, що змушує людей шукати безпечніші умови життя. Демографічні фактори, такі як перенаселення, диспропорції у віковій структурі населення та гендерний дисбаланс, можуть стимулювати міграційні потоки. Етнічні фактори включають міжетнічні конфлікти, дискримінацію та прагнення до возз'єднання з етнічною спільнотою. Особистісно-психологічні фактори охоплюють індивідуальні прагнення до самореалізації, професійного розвитку та особистої безпеки. Кожна з цих груп факторів може по-різному впливати на міграційні процеси в залежності від конкретних умов та обставин [6].

Гео-економічні трансформації суттєво впливають на міжнародну міграцію людських ресурсів, зокрема через регіоналізацію та глокалізацію гео-економічного простору, посилення гео-економічних ризиків, трансформацію транснаціональних корпорацій у наднаціональні центри економічного розвитку, структурні зміни у світовому господарстві та віртуалізацію економічних процесів. Ці зміни спричиняють перерозподіл трудових ресурсів між країнами та регіонами, формуючи нові міграційні потоки та змінюючи характер міжнародної міграції. Зокрема, економічна нерівність між країнами, політична нестабільність та екологічні проблеми стають факторами, що стимулюють міграцію населення. Водночас, розвиток інформаційних технологій та глобалізація сприяють зростанню мобільності людських ресурсів, полегшуючи процеси

міграції та адаптації в нових умовах. Отже, геоелектронічні трансформації визначають сучасні тенденції міжнародної міграції, впливаючи на її масштаби, напрямки та інтенсивність.

Регіональні особливості міграційних потоків визначаються соціально-економічними, політичними та природними факторами, які впливають на напрямки, обсяги та інтенсивність міграції в різних частинах світу [9].

У Європі, зокрема в Європейському Союзі, спостерігається активна внутрішня міграція, зокрема трудова міграція, що зумовлена економічними можливостями та політичною стабільністю. Країни з розвиненими економіками, такі як Німеччина та Франція, приваблюють мігрантів з інших європейських держав та з-за меж ЄС. Водночас, південні та східні регіони Європи, зокрема Італія та Іспанія, зазнають відтоку населення через економічні труднощі та високий рівень безробіття.

В Україні міграційні процеси мають виражену регіональну специфіку. Київ та прилеглі області виступають центрами притягання населення завдяки високому рівню економічного розвитку та наявності робочих місць. Натомість, західні та південні регіони, зокрема Рівненська область, характеризуються відтоком населення, що зумовлено економічними та соціальними факторами.

У країнах, що розвиваються, міграційні потоки часто спрямовані з сільських районів до міських центрів або за кордон у пошуках кращих економічних можливостей. Це призводить до урбанізації та зміни демографічної структури населення.

Таким чином, регіональні особливості міграційних потоків зумовлені поєднанням економічних, політичних та соціальних факторів, які визначають напрямки та інтенсивність міграції в різних частинах світу.

Міжнародні інституції відіграють ключову роль у регулюванні міграційних процесів, забезпечуючи координацію між державами, розробку міжнародних стандартів та надання гуманітарної допомоги мігрантам. Європейський Союз також активно залучений у регулювання міграції через різні механізми та політики, зокрема через Генеральний директорат з питань міграції та внутрішніх справ (DG HOME), який координує Платформу солідарності, об'єднуючи країни ЄС, міжнародних партнерів та агенції ЄС для забезпечення імплементації Директиви про тимчасовий захист [2]. В Україні відповідальність за формулювання міграційної політики розподілена між Міністерством внутрішніх справ та Міністерством соціальної політики, тоді як Державна міграційна служба реалізує цю політику та надає рекомендації щодо неї [1].

У розвинених країнах, таких як Німеччина, Франція та США, міграційні політики часто орієнтовані на залучення кваліфікованих працівників, інтеграцію біженців та забезпечення безпеки кордонів. Ці країни розробляють комплексні стратегії, які включають економічні, соціальні та культурні аспекти, з метою ефективного управління міграційними потоками та забезпечення прав мігрантів.

У країнах, що розвиваються, міграційні політики часто зосереджені на запобіганні нелегальній міграції, боротьбі з торгівлею людьми та забезпеченні прав мігрантів. Ці країни співпрацюють з міжнародними організаціями та сусідніми державами для розробки ефективних механізмів управління міграцією та надання гуманітарної допомоги.

Міжнародна міграція має як позитивні, так і негативні наслідки для обох груп країн, як донорів, так і реципієнтів (табл. 1). Ефективне управління міграційними процесами та розробка відповідних політик

Таблиця 1

Наслідки міжнародної міграції для країн донорів та країн реципієнтів

Аспекти	Країни-донори	Країни-реципієнти
Виклики		
Втрати кваліфікованої робочої сили	Високий рівень еміграції може призвести до дефіциту кадрів у ключових секторах економіки.	Навантаження на соціальні системи: збільшення населення перевантажує системи охорони здоров'я, освіти, соціального забезпечення.
Демографічні зміни	Відтік молодого та працездатного населення спричиняє старіння населення та зменшення народжуваності.	Культурні та соціальні напруження: різниця в культурних нормах може викликати конфлікти та ускладнити інтеграцію мігрантів.
Зниження соціальних витрат	Втрата частини населення зменшує податкові надходження, обмежуючи фінансування соціальних програм.	Конкуренція на ринку праці: мігранти можуть конкурувати з місцевим населенням за робочі місця, знижуючи зарплати та умови праці.
Можливості		
Грошові перекази	Мігранти надсилають значні суми грошей додому, що підвищує рівень життя родин та розвиває локальні економіки.	Поповнення робочої сили: мігранти заповнюють дефіцит робочих місць, особливо в секторах, де місцеве населення не бажає працювати.
Набуття нових навичок	Повернення мігрантів із досвідом роботи за кордоном сприяє передачі знань і технологій.	Економічне зростання: залучення мігрантів підвищує продуктивність і конкурентоспроможність економіки.
Зменшення соціальної напруги	Вивільнення частини робочої сили знижує рівень безробіття та соціальної напруги.	Культурне збагачення: різноманітність культур сприяє розвитку нових ідей, інновацій та культурної багатогранності.

Джерело: [9]

можуть мінімізувати виклики та максимізувати вигоди від міграції.

В умовах глобалізації та інтеграції економік, адаптація політик до нових геоекономічних реалій є необхідною умовою для забезпечення національної безпеки та сталого розвитку. Цей процес вимагає комплексного підходу, який включає економічні, політичні та соціальні аспекти, а також активну участь у міжнародних організаціях та форумах для формування сприятливого зовнішнього середовища.

За даними Міжнародної організації з міграції, за період з 1970 р. відбулося збільшення чисельності міжнародних мігрантів, але переважна більшість людей живе в країні, в якій вони народилися. Згідно з останніми оцінками чисельності міжнародних мігрантів (датованих серединою 2020 р.) у країнах, що не є країнами їх народження, проживало майже 281 млн осіб, або приблизно на 128 млн

більше, ніж у 1990 р. (153 млн), і втричі більше за розрахункову чисельність 1970 р. (84 млн). Частка міжнародних мігрантів у загальній чисельності населення світу також збільшилася, але приріст був незначним (рис. 1).

Згідно з даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), у 2023 р. кількість нових постійних мігрантів у країнах ОЕСР досягла рекордного рівня, перевищивши 6,5 мільйонів осіб, що на 10% більше порівняно з 2022 р. (рис. 2).

Це зростання значною мірою обумовлене збільшенням міграційних потоків до Сполучених Штатів та Великої Британії, на які припадає дві третини цього приросту. Зокрема, у Великій Британії спостерігався значний приплив мігрантів у сектор охорони здоров'я та догляду. Крім того, зростання міграції було пов'язане з попитом на іноземних працівників та міжнародних студентів. Приблизно третина країн ОЕСР, включаючи

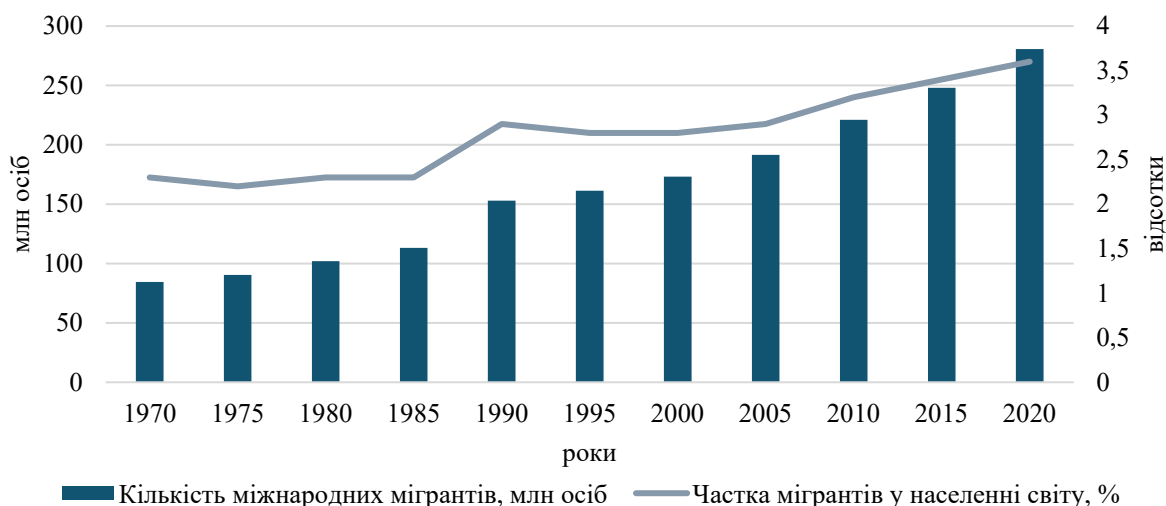


Рис. 1. Динаміка міжнародної міграції за період 1970–2020 рр.

Джерело: [4]

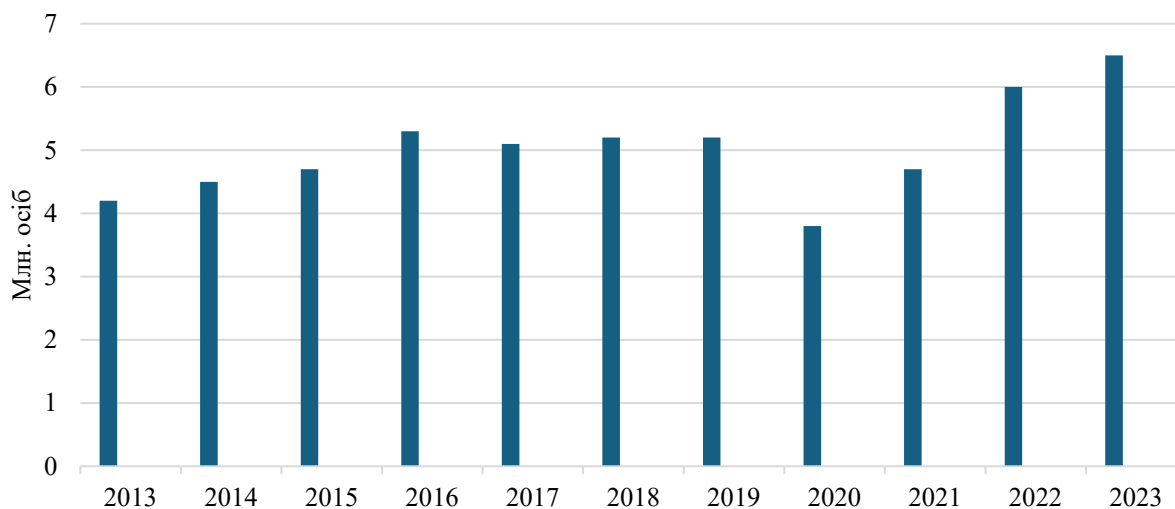


Рис. 2. Міграція на постійне місце проживання до країн ОЕСР за період 2013–2023 рр.

Джерело: [4]

Канаду, Францію та Японію, зафіксували рекордні рівні імміграції. Ці тенденції сприяли відновленню економік після пандемії та інших кризових явищ. Водночас, у деяких країнах посилюються політичні дебати щодо обмеження міграції, що призвело до впровадження більш жорстких політик, зокрема в Канаді, Австралії та Великій Британії [2]. Міжнародна співпраця відіграє ключову роль у вирішенні міграційних питань, сприяючи гуманному та впорядкованому управлінню міграційними процесами. Міжнародна організація з міграції (МОМ) надає послуги, підтримку та рекомендації урядам і мігрантам, забезпечуючи врегульовану міграцію та захист прав мігрантів [1].

Розробка ефективних стратегій управління міграційними процесами є багатограним завданням, що вимагає комплексного підходу та врахування як національних, так і міжнародних аспектів. В Україні це питання регулюється Стратегією державної міграційної політики на період до 2025 р. [10]. Ця стратегія спрямована на формування та реалізацію державної міграційної політики, яка позитивно впливає на соціально-економічний розвиток країни, забезпечує національну безпеку та дотримання прав людини.

У 2024 р. було затверджено план заходів на 2024–2025 рр. щодо реалізації цієї стратегії, який включає конкретні дії для досягнення визначених цілей, строки реалізації, відповідальні органи та джерела фінансування [2].

Водночас, експерти наголошують на необхідності оновлення стратегії державної міграційної політики України, враховуючи сучасні виклики та тенденції, такі як сприяння поверненню українців, які виїхали за кордон, та залучення іноземних робітників для відбудови країни. Крім того, важливим аспектом є інтеграція міграційної політики з іншими державними стратегіями, зокрема у сфері безпеки, економічного розвитку та соціальної політики, що дозволить забезпечити комплексний підхід до управління міграційними процесами та ефективно реагувати на сучасні виклики.

Підвищення ролі інституцій у регулюванні міграції є ключовим аспектом забезпечення ефективного управління міграційними процесами. Інституційний механізм Європейського Союзу відіграє важливу роль у розвитку міграційної сфери, забезпечуючи координацію між державами-членами та впровадження спільних політик.

Удосконалення інституційного забезпечення державної політики регулювання міграційних процесів потребує розробки нових підходів, особливо в умовах соціально-економічної нестабільності. Це включає створення ефективних механізмів координації між різними рівнями влади та залучення приватного сектора до вирішення міграційних питань. Крім того, важливою є роль міжнародних організацій, таких як Міжнародна організація з

міграції, які сприяють розвитку політик та надають технічну підтримку країнам у сфері міграції. Таким чином, підвищення ролі інституцій у регулюванні міграції вимагає комплексного підходу, що включає зміцнення існуючих структур, розробку нових механізмів координації та активну співпрацю з міжнародними партнерами [10].

Забезпечення прав та соціального захисту мігрантів є важливим аспектом державної політики, що спрямований на дотримання міжнародних стандартів та національного законодавства. В Україні це питання регулюється Законом України «Про зовнішню трудову міграцію», який гарантує трудовим мігрантам права на належні умови праці, винагороду, відпочинок і соціальний захист [15].

Міжнародно-правові стандарти, такі як Загальна декларація прав людини 1948 року та Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року, закріплюють право на свободу пересування та вибір місця проживання, що є основоположними для мігрантів. Крім того, Конвенція про статус біженців 1951 року та Протокол до неї 1967 року визначають права та обов'язки біженців, забезпечуючи їхній захист на міжнародному рівні.

На практиці, для забезпечення соціального захисту громадян України за кордоном важливо укласти міждержавні угоди, які регулюють питання соціального забезпечення та трудових прав мігрантів. Такі угоди сприяють захисту прав мігрантів, забезпечуючи їм доступ до соціальних послуг та гарантій у країнах перебування. Водночас, важливим є інформування мігрантів про їхні права та обов'язки, а також надання практичної допомоги у їх реалізації. Це включає популяризацію добровільної участі мігрантів у системі соціального страхування в Україні, що сприяє їхньому соціальному захисту та забезпеченню прав.

Отже, забезпечення прав та соціального захисту мігрантів вимагає комплексного підходу, який поєднує міжнародно-правові стандарти, національне законодавство та практичні заходи, спрямовані на підтримку мігрантів як в Україні, так і за її межами.

Висновки. У результаті проведеного дослідження було виявлено, що, незважаючи на наявність законодавчих актів, спрямованих на захист прав мігрантів, існують суттєві прогалини в їх реалізації. Зокрема, недостатня кількість міждержавних угод про соціальний захист, обмежений доступ мігрантів до інформації про їхні права та складнощі в інтеграції мігрантів у приймаючих країнах. Важливим напрямом подальших досліджень є розробка ефективних механізмів адаптації міграційної політики до сучасних геоекономічних викликів. Необхідно враховувати вплив технологічного прогресу, кліматичних змін та глобальної економічної нестабільності на міжнародні міграційні процеси. Крім того, актуальним залишається питання удосконалення системи моніторингу

міграційних потоків та підвищення ефективності міжнародної співпраці у сфері міграції. Держави мають розробляти комплексні стратегії, що враховують потреби як національних економік, так і правові аспекти захисту мігрантів. Успішна інтеграція мігрантів у приймаючі суспільства можлива за умов належного соціального захисту, створення інклюзивного середовища та забезпечення рівного доступу до ринку праці. Подальші наукові дослідження у сфері міграційної політики сприятимуть виробленню нових підходів до регулювання міграційних потоків та зниженню соціально-економічних ризиків, пов'язаних із міграцією.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. European Commission. Migration management: Welcoming refugees from Ukraine. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_en
2. IOM un Migration. World Migration Report 2024. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive/>
3. Massey D. S. Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century. University of Pennsylvania, 2003. 42 p.
4. OESD. International Migration Outlook 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2024_50b0353e-en.html
5. Ravenstein E. The laws of migration. Ernst Georg Ravenstein. *Journal of the statistical society of London*. 1885. Vol. 48.2. Pp. 167–235.
6. Геополітичні та геоелектронічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин. Київ: Центр Разумкова, 2022. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf?utm
7. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 2. С. 11–26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3
8. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. Київ: НІСД, 2018. 472 с.
9. Міжнародна організація з міграції. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/pro-mom>
10. Шиманська К. В. Регіональні особливості міжнародної міграції в Європі та регіональна міграційна політика. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2017. № 2–3. С. 5–35 URL: https://www.researchgate.net/publication/338031495_Regional_features_of_international_migration_in_Europe_and_regional_migration_policy

REFERENCES:

1. European Commission. Migration management: Welcoming refugees from Ukraine. Available at: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_en
2. IOM un Migration. World Migration Report 2024. Available at: <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive/>
3. Massey D. S. Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century. University of Pennsylvania, 2003. 42 p.
4. OESD. International Migration Outlook 2024. Available at: https://www.oecd.org/en/publications/international-migration-outlook-2024_50b0353e-en.html
5. Ravenstein E. (1885) The laws of migration. Ernst Georg Ravenstein. *Journal of the statistical society of London*, vol. 48.2, pp. 167–235.
6. Gheopolitychni ta gheoeconomichni zminy, formovani pid vplyvom rosijskoho aghresiji, ta onovlennja miscja Ukrajinu u svitovomu prostori [Geopolitical and geoeconomic changes shaped by Russian aggression and the renewal of Ukraine's place in the world space]. In V. Jurchyshyn. Kyiv: Centr Razumkova, 2022. Available at: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf?utm
7. Libanova E. M. (2018) Zovnishni trudovi mighraciji ukrainciv: mashtaby, prychyny, naslidky [External labor migration of Ukrainians: scale, causes, consequences]. *Demohrafija ta socialna ekonomika*, no. 2, pp. 11–26. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3
8. Malynovs'ka O. A. (2018) Mighracijna polityka: globalnyj kontekst ta ukrajinski realiji: monohrafija [Migration policy: global context and Ukrainian realities: monograph]. Kyiv: NISD, 472 p.
9. Mizhnarodna orghanizacija z mighraciji [International Organization for Migration]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk/pro-mom>
10. Shymans'ka K. V. (2017) Reghionalni osoblyvosti mizhnarodnoji mighraciji v Jevropi ta reghionalna mighracijna polityka [Regional features of international migration in Europe and regional migration policy]. *Visnyk social'no-ekonomichnykh doslidzhenj*, no. 2–3, pp. 5–35 Available at: https://www.researchgate.net/publication/338031495_Regional_features_of_international_migration_in_Europe_and_regional_migration_policy